

D · N
5/3 1959

Västerländsk demokrati

Den demokratins kris som präglade årtiondet före det andra världskriget har efter detta krig avlösts av inrikespolitisk stabilitet i flertalet folkstyrda stater. En framgångsrik demokrati härskar i större delen av Västeuropa; i de anglosaxiska staterna i andra världsdelen är läget likartat; i Sydamerika har under de senaste åren det demokratiska systemet vunnit terräng; i en rad nyttillkomna stater i Asien och Afrika söker man efter bästa förmåga tillämpa de från Västerlandet hämtade, om också i konflikt med västerländsk imperialism och kolonialism utbildade grundsatserna. Att konstatera detta innebär inte, tyvärr, något triumferande påstående om att världen gjorts trygg för demokratin. Tvärtom, vi vet alla att denna statsform och de länder som uppstår den är hotade av diktatorerna i öster. Vad vi kan fastslå är blott att den fria folkstyrelsen uppnås eller eftersträvas i en större del av världen än någonsin förr och att i många stater denna styrelse är mera lyckosam än någonsin tidigare. Detta faktum får inte skymmas bort av de inre strider som hör till demokratins väsen; enhällighet och tyst följsamhet är tyranniets fasad.

Låt oss stanna vid de västeuropeiska demokratier vilkas partisystem och regeringsbildning redovisats i tidigare artiklar. Det kännetecknande för dessa framgångsrika styrelser är att motsättningarna minskats och känslan av värdegemenskap blivit alltmera medveten, att de riktningar som bekämpar folkstyrelsen i sin svaghet snarare är stimulanser än hot, att partistriderna gäller tillämpningen av allmänt omfattade principer och i minimal grad eggas och skärps av ideologiska föreställningar. Till detta kommer nästan överallt politisk stabilitet bland väljarna. I några länder har samregeringen blivit regel; i andra sitter ett parti eller en koalition ständigt vid makten; i åter andra beror regeringsskiftena på opinionsförskjutningar som omfattar blott en försvinnande del av väljarna.

Varpå beror detta? Till en del sannolikt på att diktaturer och diktaturregimer är diskrediterade; vi vet nu vad diktaturen betyder, kommunismen och än mera fascismen och nazismen har förlorat sin dragningskraft. Hotet från diktaturer har också eggat demokratins politiker till ansträngningar; alla statsmän lever i skräck för nya skeden av arbetslöshet och ekonomisk kris, väl vetande att nöden och missnöjet är en fara för statskicket. En mängd problem som tidigare ansågs olösliga, eller i varje fall inte möjliga att lösa

genom statliga ingripanden, har bemästrats i denna sociala demokrati. Det centrala är enighet om själva statsformen, om att man måste försvara sig mot diktaturens expansionsbegär, att full sysselsättning och fattigdomens bekämpande är livsvillkor.

Den växande enigheten framhävs överallt i dessa länder, även av politikerna i privata samtal — offentligt kan de inte bekänna denna enighet, eftersom konflikter är lika nödvändiga för partimän som roller för en skådespelare. Den av partipolitiska hänsyn oberoende diskussionen visar insikten om det nya läget. I England, för att ta några exempel från parlamentarismens klassiska land, har under de senaste månaderna en rad inlägg från skilda håll betonat den politiska utjämnningen. De viktigaste grundsatserna är gemensamma för konservativa och socialister, skriver högermannen Nigel Nicolson, och även när det gäller tillämpning och detaljer börjar skillnaderna suddas ut; "skillnaden i hållning mellan de två flyglarna inom varje parti är minst lika viktig som skillnaderna mellan de båda partierna". Den radikale socialisten Michael Foot har i en artikelserie i *The Observer* sagt nästan precis detsamma; huvudfrågorna — utrikespolitik, försvar, bostadsbyggande, uppfostran — ställs i allt högre grad utanför partipolitiken, och "de flesta av dagens politiska strider äger rum inom partierna och inte mellan partierna". De lika radikala författarna till "Conviction" förklarar att "varje parti fruktar en bestämd uppfattning, ty en sådan uppfattning medför förlust av röster" och att man nått "en enighet i huvudfrågorna som döljs av en våldsamt strid om ämbeten och mandat".

Det är inte alltid med belåtenhet som denna utveckling redovisas. De sist nämnda författarna talar bittert om den grå enigheten och söker finna krav som kan ge färg och hetta åt politiken. Hos många partimän tycker man sig finna en systematisk strävan att ge tvisterna ett sken av storhet och passion genom höjning av röstläget och uppblåsning av dammiga ideologiska paroller. Men denna teateriska är svår att uppehålla, och än svårare är att hetsa upp menigheten genom de ansträngt våldsamma gesterna. Partierna vill gärna framställa sina motståndare som brottslingar, vilkas ondska begränsas blott av deras enfald, men en allmänhet i välfärdsstatens lugn förstår att betrakta denna yrkesjukdom med kyla och jämmod.

För de flesta människor bör demokratins stabilitet och värdegemenskap — särskilt stark i vårt land och i våra nordis-

ka grannländer — vara en källa till glädje; vad som hänt och händer visar att folkstyrelsen lyckats. Vad man kan önska är att det tomrum i debatten som de bankrutterade ideologierna efterlämnat fylldes inte bara av ett meningsutbyte kring sakliga detaljer, utan också av fördjupat intresse för intellektuella och moraliska frågor.